

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2013 г.
		Страница 1 от 6

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛЕВЕН

ФАКУЛТЕТ “ЗДРАВНИ ГРИЖИ”

СПЕЦИАЛНОСТ “МЕДИЦИНСКА СЕСТРА”

ОДОБРЯВАМ:

Декан на факултет:

(доц. д-р Ал. Вълков, д.м.)

ВЛИЗА В СИЛА

ОТ УЧЕБНАТА 2020/2021 Г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА

ЗА РЕДОВНО ОБУЧЕНИЕ

В СПЕЦИАЛНОСТ “МЕДИЦИНСКА СЕСТРА ”

ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН “БАКАЛАВЪР”

ПЛЕВЕН

По единни държавни изисквания - задължителна

По учебен план на МУ - Плевен – задължителна

Учебен семестър: V семестър

Хорариум: общо 30 часа: 30 ч. лекции

Кредити: 2,5

Преподавател:

Доц. д-р Мариела Камбурова, д.м.

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Обучението по социална медицина има за основна цел да запознае студентите-бакалаври от специалност “Медицинска сестра” с основните понятия, процеси и тенденции в областта на съвременната социална медицина и да изгради трайни умения за самостоятелен анализ и оценка на общественото здраве. Обучението допринася съществено за развитие на познанията за обществото и механизмите на взаимодействие на индивидуалното здраве със социалните фактори. То осигурява овладяване на социално-медицинския подход за оценка на влиянието на социалните фактори върху индивидуалното, семейното и общественото здраве, който намира широко приложение при определяне на основните медико-социални потребности на индивидите и различните групи от населението. Така се подпомага развитието на уменията на медицинските сестри за индивидуализиране на грижите за всеки пациент, като се отчита уникалния контекст на конкретните социални фактори.

Учебното съдържание включва въведение в социалната медицина, запознаващо студентите с предмета и методологията на науката. Включени са още: медицинската социология като метод на социалната медицина; демографски подходи за оценка на общественото здраве; заболяемостта като измерител на общественото здраве; социалнозначими заболявания; определение на понятията „Здравна система” и „Здравна служба”; дейност на главните подсистеми на здравната служба – първична здравна помощ, болнична помощ, майчино здравеопазване и детско здравеопазване.

Обучението по социална медицина трябва да постигне следните *задачи* при студентите-бакалаври:

- Да познават същността на социалната медицина като наука и основните и приноси като единствена наука за общественото здраве;
- Да познават същността на социално-медицинския подход и възможностите за неговото приложение в процеса на осъществяване на дейностите по здравни грижи;
- Да познават същността на понятието обществено здраве и основните видове измерители за неговата оценка;
- Да знаят основните принципи на организация и функциониране на здравните системи и критериите за оценка на ефективността на съвременната здравна система;
- Да познават ключовите стратегии за постигане на основната социална цел на СЗО и правителствата – развитие на първична здравна помощ и промоция на здравето;
- Да познават структурата, организацията и измерителите за оценка на дейността на основните подсистеми на здравната служба в РБългария;
- Да знаят основните цели, задачи, организация и функциониране на здравните заведения, оказващи медицинска и здравна помощ на женското и детско население.

- Да умеят самостоятелно да изчисляват и интерпретират демографските индикатори, индикаторите за заболяемост и болестност като оперативни измерители на популационното здраве;
- Да умеят самостоятелно с помощта на подходящи измерители да оценяват дейността на лечебните заведения за първична здравна помощ и болнична помощ.
- Да умеят самостоятелно въз основа на анализ на общественото здраве да определят здравните потребности на населението;

ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- лекции

МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- лекционно изложение
- дискусии
- групови практически задачи
- решаване на казуси
- анализ на статистическа информация
- анализ на данни от базата на европейското бюро на СЗО “Health for all”

КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ЗНАНИЯТА

- заключителен контрол: писмено изпитване с дидактически тест от 30 въпроса

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ТЕМИ

	Тема	Лекции бр.ч.
1.	Социалната медицина като наука – развитие, определение, предмет, задачи, методи. Здраве и болест. Социални фактори на здравето. Социално-медицински подход – същност и приложение в работата на медицинската сестра	2
2.	Социологията като наука – същност, историческо развитие. Емпирично социологическо изследване – същност, функции, етапи. Въпросникът при ЕСИ.	2
3.	Основни методи за събиране на първична социологическа информация - анкетен метод, интервю, наблюдение, документален метод – същност, предимства и недостатъци.	2
4.	Обществено здраве - определение и основни индикатори. Демографски показатели за статика. Възрастова структура. Медико-социални аспекти на демографското стареене.	2
5.	Медико-социални аспекти на раждаемостта - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България.	2
6.	Медико-социални аспекти на общата смъртност - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България.	2
7.	Медико-социални аспекти на детската смъртност - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България.	2
8.	Медико-социални аспекти на средната продължителност на предстоящия	2

	живот - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България. Анализ на данни от базата на СЗО "Health for all" за демографския статус на държави от Европейски регион.	
9.	Заболяемостта като измерител на общественото здраве. Заболяемост с временна неработоспособност.	2
10.	Епидемиология на социално-значимите заболявания.	2
11.	Профилактика – нива и обхват на профилактика.	2
12.	Здравната система като социална система. Здравна служба. Международно здравно сътрудничество.	2
13.	Основни положения в дейността на главните подсистеми на здравната служба. Първична здравна помощ. Болнична помощ.	2
14.	Медико-социални проблеми и здравно обслужване на приоритетни групи от населението: майчино здравеопазване; детско здравеопазване.	2
15.	Медико-социални проблеми и здравно обслужване на приоритетни групи от населението – възрастни хора и лица с увреждания.	2
	ОБЩО	30

ТЕМАТИЧЕН ПЛАН

- 1. Социалната медицина като наука - определение, предмет, задачи, методи. Понятие за здраве и болест. Социални фактори на здравето. Социално-медицински подход – същност и приложение в работата на медицинската сестра. (2 ч. лекция).** Изясняват се възникването и развитието на социалната медицина като научна дисциплина, нейният предмет, структура, връзка с други дисциплини, задачи и методи. Определения за здраве и болест. Същност на социалните фактори. Класификация на социалните фактори на ниво обществено и индивидуално здраве. Изяснява се същността на социално-медицинския подход и етиопатогенетичните механизми на влияние на социалните фактори върху здравето и болестта. Дава се определение на понятията социална етиология, патогенеза, терапия, профилактика и рехабилитация. Разглежда се личността като специфична социологическа система и социалната история на заболяването.
- 2. Социологията като наука – същност, историческо развитие. Емпирично социологическо изследване – същност, функции, етапи. Въпросникът при ЕСИ.** Медицинска социология – предмет и функции. Области на приложение на медицинската социология. Основни социологически категории. (2 ч. лекция) Определение, предмет, цел и задачи на социологията като наука. Развитие и структура на социологията. Медицинска социология – определение, предмет, структура и функции. Приложения на медицинската социология в медицинската наука, образование, практика. Същност на емпиричното социологическо изследване (ЕСИ). Етапи на ЕСИ. Въпросникът като основен инструмент на ЕСИ – значение. Видове въпроси според мястото им във въпросника, формулировката на въпросите, формулировката на отговорите, предмета на изследване. Изисквания при съставяне на въпросника.
- 3. Основни методи за събиране на първична социологическа информация - анкетен метод, интервю, наблюдение, документален метод – същност, предимства и недостатъци.** Анкетен метод – същност, разновидности, предимства и недостатъци на пряката индивидуална, пряката групова и пощенската анкета. Социометрия – същност,

индивидуални и колективни социометрични показатели. Интервю – същност, разновидности, предимства и недостатъци на структурираното и свободното интервю. Изисквания при организацията и провеждането на социологическо интервю. Социологическо наблюдение – същност, разновидности, предимства и недостатъци на различните видове наблюдение, роли на наблюдателя. Документален метод – определение за документ, видове документи, особености на изучаването на документи.

4. **Обществено здраве - определение и основни индикатори. Демографски показатели за статика. Медико-социални аспекти на демографското стареене. (2 ч. лекция).** Определение на понятията обществено и групово здраве. Определение и основни характеристики на индикаторите за оценка на общественото здраве. Групи индикатори за оценка на общественото здраве и оценка на познавателната им стойност. Същност и класификация на демографските показатели. Демографски показатели за статика - брой и структура на населението по пол, възраст, местоживеене, образование. Класификации на възрастите според СЗО и за нуждите на здравеопазването. Възрастова структура на населението, подходи за определяне типа на възрастовата структура. Индекси за характеристика на възрастовата структура. Популяционното застаряване на населението и неговите медико-социални последици през следващото столетие.
5. **Медико-социални аспекти на раждаемостта - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България. (2 ч. лекция).** Демографска динамика на населението - механично и естествено движение. Видове миграции. Определение на основните понятия – живородено дете, раждаемост, обща плодовитост, повъзrastова плодовитост, сумарна плодовитост, бруто и нето коефициент за възпроизводство. Тенденции на раждаемостта в света. Характеристика на раждаемостта в България.
6. **Медико-социални аспекти на общата смъртност - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България. (2 ч. лекция).** Значение и валидност на данните за смъртността при оценка на нивото на общественото здраве. Определение на основните понятия – брутен показател за обща смъртност, стандартизирани показатели, повъзrastова смъртност, смъртност по причини. Структура на причините за умирация в развити и развиващи се страни. Глобални тенденции на общата смъртност. Характеристика на нивото и тенденциите на общата смъртност в България.
7. **Медико-социални аспекти на детската смъртност - определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България. (2 ч. лекция).** Детска смъртност - определение, общ показател за детска смъртност /обикновен и коригиран/, възрастово-специфични показатели, скали за оценка. Глобални тенденции на детската смъртност и на смъртността под 5-годишна възраст. Детската смъртност в България. Средна продължителност на предстоящия живот – основни понятия, глобални тенденции и тенденции в България.
8. **Медико-социални аспекти на средната продължителност на предстоящия живот – определения на основните понятия, глобални тенденции и тенденции в България. (2 ч. лекция).** Средна продължителност на предстоящия живот – основни понятия, глобални тенденции и тенденции в България. Анализ на данни от базата на Европейското бюро на СЗО “Health for all” за демографския статус на държавите в Европейския регион.
9. **Заболяемостта като измерител на общественото здраве. Заболяемост с временна неработоспособност. (2 ч. лекция).** Значение на заболяемостта като измерител на

общественото здраве. Фактори и условия за изучаване и валидност на данните за заболяемостта. Основни понятия – заболяемост, периодна болестност, моментна болестност, айсберт на заболяемостта. Международна класификация на болестите - X ревизия. Източници и методи за изучаване на заболяемостта. Водещи причини за заболяемост и болестност в света. Динамика на общата заболяемост и болестност в България. Заболяемост с временна нетрудоспособност - значение за оценката на здравето на трудоспособното население. Определение, методи за изучаване, показатели.

10. **Епидемиология на социалнозначимите заболявания (2 ч. лекция).** Социално-значими заболявания – определение, критерии, структура на социално-значимите заболявания в България. Тенденции на заболяемостта в света – нововъзникващите епидемии и нерешените проблеми. Измерване тежестта на заболяванията – DALYs. Глобална тежест на хроничните неинфекциозни заболявания (сърдено-съдови, ракови заболявания, диабет и др.). Глобална тежест на заразните заболявания (СПИН, туберкулоза, малария и др.).
11. **Профилактика – нива и обхват на профилактика.** Значение на профилактиката на болестите и техните усложнения за общественото здраве. Модел на естественото развитие на болестта. Профилактика - същност, нива, цели и обхват на профилактика. Преморбидна профилактика. Първична профилактика - същност, стратегии на първична профилактика. Вторична профилактика. Скрининг - същност, критерии за въвеждане. Характеристики на скриниращия тест - чувствителност, специфичност, положителна и отрицателна предсказващи стойности. Третична профилактика.
12. **Здравната система като социална система. Здравна служба. Международно здравно сътрудничество (2 ч. лекция).** Същност на здравеопазването като социална система - фундаментални цели и функции. Здравна служба - определение, медицински и немедицински фактори за развитие, функции, организационни принципи. Международно здравно сътрудничество. Световна здравна организация – задачи, структура, глобална стратегия „Здраве за всички през 21-ви век”.
13. **Основни положения в дейността на главните подсистеми на здравната служба. Първична здравна помощ. Болнична помощ (2 ч. лекция).** Концепция на СЗО за първичната здравна помощ според Декларацията от Алма Ата и опитът на развитите страни. Определение и същност на първичните здравни грижи. Основни характеристики, тенденции и трудности на реформата в първичната здравна помощ в България. Болнична помощ – потребности, мисия, цел и статут на болницата, видове болнични заведения, структура и функции на болницата, условия и ред за оказване на болнична помощ, пациентът в болницата. Оценка на дейността на стационара – количествени и качествени индикатори. Съвременни форми на рационално използване на легловия фонд. Основни насоки на реформата на болничната помощ в България. Клинични пътеки. Акредитация на болничните заведения.
14. **Медико-социални проблеми и здравно обслужване на приоритетни групи от населението – майчино здравеопазване; детско здравеопазване. (2 ч. лекция).** Значимост и същност на охраната на майчинството. Основни медико-социални проблеми на майчинството и здравето на жените. Организация на извънболничната и болнична акушеро-гинекологична помощ. Роля на медицинските специалисти в процеса на грижи за бременните и родилките. Медико-социални проблеми в различните периоди на детството и юношеството. Организация на извънболничната и болнична педиатрична помощ. Функции на училищните здравни кабинети. Задачи на общопрактикуващия лекар и медицинските специалисти в процеса на грижи за децата до 18-годишна възраст.

15. **Медико-социални проблеми и здравно обслужване на приоритетни групи от населението – възрастни хора и лица с увреждания. (2 ч. лекция).** Индивидуално и популационно стареене. Базисни и инструментални дейности при старите хора. Заболяемост в периода на старостта. Международен план за действие по проблемите на възрастните хора. Активно стареене: Национална програма за активно стареене. Организация на здравната помощ за старите хора у нас. Общественоздравен подход към лицата с увреждания. Международна класификация за функционирането, уврежданията и здравето. Държавна политика на Р България за хората с увреждания. Основни медико-социални проблеми на лицата с увреждания и организация на здравното обслужване.

МЕТОДИ ЗА КОНТРОЛ:

Изпитната оценка в края на обучението по дисциплината се формира от оценката на изпитния тест с 30 въпроса. Изпитният тест е успешно издържан при минимално ниво от 60% верни отговори (18 верни отг.). Всеки допълнителен верен отговор носи по 0,25 при формиране на оценката от теста.

Крайната изпитна оценка се закръгля до единица.

МЯСТО НА ДИСЦИПЛИНАТА В ЦЯЛОСТНОТО ОБУЧЕНИЕ ПО СПЕЦИАЛНОСТТА

Социалната медицина е от задължителните дисциплини по учебния план на специалност “Медицинска сестра” и се изучава в пети семестър. Тя е нова дисциплина и дава широка основа на студентите-бакалаври за разбиране на процесите на общественото здраве. Обучението е свързано с всички дисциплини с отношение към анализа и управлението на процесите и явленията на общественото здраве и подпомага разбирането на взаимодействието на индивидите с обществената система по отношение на здравето, като създава основа за възприемане на клиничните дисциплини.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Основен очакван резултат от обучението по социална медицина при студентите-бакалаври е изграждането на стабилна познавателна основа и практически умения за самостоятелен анализ и оценка на общественото здраве и прилагането на социално-медицинския подход и социологическите методи в ежедневната практика на медицинските сестри. Важен резултат е и познаването на принципите на изграждане, функциониране и оценка на здравната система и нейните основни структурни елементи, което ще подпомогне правилното общуване с другите звена на здравната служба.

КОНСПЕКТ ЗА СЕМЕСТРИАЛЕН ИЗПИТ ПО СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА ЗА СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА“

1. Социалната медицина като наука - предмет, задачи, структура и методи.
2. Здраве и болест. Социални фактори на здравето - същност и класификация. Социално-медицински подход в дейността на здравния работник.
3. Социологията като наука. Емпирично социологическо изследване. Въпросникът при ЕСИ.
4. Основни методи за събиране на първична социологическа информация - анкетен метод, интервю, наблюдение, документален метод – същност, предимства и недостатъци.
5. Обществено здраве - определение, основни показатели и характеристика на познавателната им стойност.
6. Демографски показатели за статика. Възрастова структура на населението. Медико-социал-

ни аспекти на застаряването на населението.

7. Медико-социални аспекти на раждаемостта - основни понятия, скала за оценка. Показатели за възпроизводството на населението. Глобални тенденции и тенденции на раждаемостта в България.
8. Медико-социални аспекти на общата смъртност - основни понятия, оценка, същност на стандартизираните показатели за смъртност, глобални тенденции и тенденции на общата смъртност в България.
9. Медико-социални проблеми на детската смъртност - определение на основните понятия, скали за оценка, Глобални тенденции и тенденции на детската смъртност в България.
10. Средна продължителност на предстоящия живот - определение, таблици за смъртност. Тенденции и медико-социални проблеми на СППЖ в света и в България.
11. Заболяемостта като измерител на общественото здраве - определение на основните понятия. Източници и методи за изучаване на заболяемостта. Международна класификация на болестите (МКБ) - значение, принципи на изграждане, структура на X-та ревизия на МКБ.
12. Заболяемост с временна нетрудоспособност (ЗВН) - определение, подходи за изучаване, показатели за оценка.
13. Социалнозначими заболявания - критерии и съдържание на понятието. Рискови фактори - класификация.
14. Рискови фактори и рискова констелация на българското население.
15. Тенденции на заболяемостта в света. Измерване на глобалната тежест на заболяванията – DALYs.
16. Глобална тежест на хроничните неинфекциозни заболявания – сърдечно=съдови, ракови заболявания, диабет и др.
17. Глобална тежест на заразните заболявания – СПИН, туберкулова, малария и др.
18. Профилактика – нива и обхват на профилактика.
19. Здравната система като социална система - определение, фундаментални цели и основни функции. Здравна служба - функции и организационни принципи.
20. Първична здравна помощ - концепцията на СЗО. Първичната здравна помощ в България.
21. Болнична помощ. Видове болнични заведения, структура и функции на болницата. Пациентът в болницата.
22. Условия и ред за оказване на болнична помощ. Показатели за оценка на дейността на стационара. Рационално използване на легловия фонд.
23. Медико-социални проблеми на майчинството и здравето на жените.
24. Организация на акушеро-гинекологичната помощ. Основни задачи на медицинските специалисти за изпълнение на националната програма за майчино здравеопазване.
25. Медико-социални проблеми на детството.
26. Организация на педиатричната помощ. Основни задачи на медицинските специалисти за изпълнение на националната програма за детско здравеопазване.
27. Медико-социални проблеми и здравно обслужване на старите хора и лицата с увреждания.

ПРЕПОРЪЧВАНА ЛИТЕРАТУРА:

Грънчарова Г., С. Александрова-Янкуловска. Социална медицина. Издателски център МУ-Плевен.

АВТОР НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА:

1. Доц. д-р Мариела Камбурова, д.м.